
Mesto in čista voda

Author(s): Marjan BEŽAN

Source: *Urbani Izziv*, No. 12/13 (junij 1990), pp. 34-35

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180537>

Accessed: 07-09-2018 11:18 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Marjan BEŽAN

Mesto in čista voda

"Mesto in voda" je prekrasna tema arhitekture!

Predstavlja hvaležno in široko področje razmišljanja o mestih na vodi, ob vodah ali z rekami (kot npr. bodoča Ljubljana med Ljubljano in Savo), pa tudi sanjarjenje o vizijah, kako bi lahko bilo in kaj vse bi se dalo narediti (npr. zanimiv natečaj mladih arhitektov in študentov na isto temo leta 1988 v Ljubljani, kjer smo začutili neobremenjeno in sproščeno domišljijo mladih snovalcev).

Spomin seže od premostitve reke kot prvobitne zmage nad naravno oviro z zahvalo nadnaravnemu. Je že oporna točka obrambe zavzetega (mostišče), pa takoj nato izvor naselbinskega porajanja vse tja do mogočnih lokov oblikovanih mostnih arhitektur na Donavi, Hudsonu ali tudi do lepote malega mostarskega mostu.

Spet slike z vodo: od barjanskih kolib do beneških vil in palač, od jarka za širino čolna do kanalov Benetk in Amsterdama, kjer so bile vodne poti vir in sredstvo vsega mestnega bogastva, ki se je tjakaj dobesedno stekalo. Pastoralne podobe mestnega življenja na obalah, nabrežjih, kot jih zremo na grafičnih listih srednjeveških mest, ki se spreminjajo skozi čas do današnjih razglednih voženj po kanalih Amsterdama, pariške Sene ali budimpeštanske Donave. Vznemirja razvoj od vodnjaka sredi skupnega trga do prelestnih baročnih fontan večnega mesta.

Ves ta splet človeške domišljije in žlahtnosti mestne kulture je nastajal ob vodi in z vodo, **ki je bila mnogo prijaznejša in sprejemljivejša za živa bitja, kot je dandanes.**

Zato je prva misel, ki me obide ob tej temi, misel na kakovost reke, obale, kajti lepote Ponte Vecchia niso pristne in navdušenje nad njegovo podobo arhitektonske starožitnosti je zagrenjeno, če se pod njim preliva Arno, ki je kloaka toskanske prestolnice.

Zrcalni odsev Novega mesta v Krki, ki ga občudujemo na slikarskih platinah in Jakčevih grafikah, postane le melanholičen sanjski privid lepote minulega ob današnjem cvetenju vse reke. "Kinč nebeški" zastane v spominu kot ozadje nedeljski godbi na pihala na plavajočem paviljonu Thermalbada ob znani cvetlični razstavi s pletnjo in vodo, ki zdrsné čez veslo ... ob sedanji zdrizasti neprozorni mlakuži alg. Pogled na sotesko Kokre ob starem mestu, s fascinantno globino, ki se pne in preraste v zidove obrobja, se sprevrča v smetno obrežje, strmine pa v temnozeleno mezenje odpadnih voda v rjavo vodo nekdanje čiste reke.

Je mar mogoče neprizadeto sanjati o arhitekturi mesta in mestnem življenju ob njegovih vodah, če je njihovo stanje tako klavrno?

V Kranju se zlagoma, z naraščanjem vpliva intelektualcev v javnosti, ustvarja prepričanje, da je nekaj le potrebno storiti s kanjonom Kokre.

Menili smo, da ne bi bilo oportuno ustvarjati vizije za bogato ureditev te mestne znamenitosti, če najprej ne storimo kaj za ozdravitev reke. Žal drži, da je vse spodnje porečje Kokre od Preddvora do Kranja razmeroma veliko območje individualne gradnje, ki je zraslo v kontinuirano manj nadzorovano pozidavo brez sodobnega kanalizacijskega omrežja. Razen večjih proizvodnih celot, kot sta npr. Oljarna in IBI, odtekanje odpadnih voda ni nadzorovano. Večji del se steka preko provizoričnih septičnih jam v podtalne plasti in nato v reko, nekaj tega, kar leži bližje reki ali njenim pritokom, pa kar vanjo. Poleg tega so tudi izlivi proizvodnih obratov neustrežni ali nezanesljivo prečiščeni.

Tako si predstavljamo pristop k ureditvi kanjona Kokre po dveh vzporedno tekočih poteh:

Prva zadeva **ozdravitev vode in pomeni:**

- registracijo vseh izlivov v Kokro od Jezerskega do središča Kranja;
- inšpekcijski pregled septičnih jam in postavitev zahtev za njihovo ustrezno sanacijo, v primeru, ko jih ni, pa njihovo zgraditev;
- ugotovitev o praznjenju septičnih jam in ugotovitev odvoza (kam in kako?);
- vzpostaviti projekt postopnega izgrajevanja predvidenega kanalizacijskega omrežja na celotnem območju zazidanega porečja od Kranja do Preddvora in odvajanje odplak na mestno prečiščevalno napravo v Zarici.

Druga zadeva prostorsko ureditev in ustrezno nego "soteske v mestu":

- najprej želimo spoznati predstavo meščanov o podobi, ali morda že živem spominu o Kokri, zato bi izvedli anketo med vidnimi kulturniki in znanimi meščani;
- zbrati moramo podatke o stanju vegetacije, terena in komunalne (ne) urejenosti soteske in s tem o možnostih in posledicah fizičnega poseganja vanjo ali na njenih robovih;

- razpisati nameravamo anketni strokovni natečaj krajinskih in urbanih arhitektov z referencami, da na podlagi zbranih podatkov in ocenjenih terenskih možnosti ustvarijo svojo predstavo (vizijo) ureditve te soteske.

Zaenkrat, preden ne opravimo zapisane poti, ne kaže razglabljeti o soteski Kokre v Kranju, o nujni in kakovostni arhitekturni obdelavi njenih robov, stopnišč, sestopov, brvi, novih mostovih, pejsažnih ureditvah in iluminacijah. Tudi zato ne, ker današnje ambicije lokalnih uredjevalcev ne segajo kaj bistveno dlje od klopc, vrtnih gred, korit in košev za smeti.

Take izkušnje in poznavanje stvarno delujočega sveta nam ne dajejo kaj dosti upanja, da bi lahko v spoznavnem obdobju uspeli, tj. uresničili učinkovito akcijo, kot je zapisana.

Tako bo nam, ki spadamo med sanjače o lepoti mestne arhitekture z vodo, spet ostal le Most vzdihljajev.

Marjan Bežan, dipl. inž. arh., Ruska 5, Ljubljana.

